

OSNOVE TRŽIŠTA KAPITALA I INVESTIRANJA

Sektor trgovine i nadzora

April i maj 2008. godine

SADRŽAJ

1. Ko je ko na tržištu kapitala FBiH?
2. Zbog čega kompanije emituju vrijednosne papire?
3. Primarno i sekundarno tržište kapitala
4. Zbog čega investitori kupuju vrijednosne papire?
5. Ko određuje cijenu na berzi?
6. Kako odabrati kompaniju?
7. Fundamentalna i tehnička analiza
8. Obveznice – manje rizični vrijednosni papiri
9. Generalni savjeti za investiranje
10. Godišnji prinosi indeksa i oročenje...

Ko je ko na tržištu kapitala u FBiH?

Investitori

- izdaju naloge za kupovinu / prodaju

Komisija za VP FBiH

- vrhovni
regulator
tržišta

- nadzire sve
učesnike

Profesionalni posrednici – brokerske kuće

- izvršavaju naloge svojih klijenata na
Berzi

- vlasnici Berze

Emitenti vrijednosnih papira

- privredna društva
- država, kantoni,
opštine

SARAJEVSKA BERZA – BURZA

- mjesto povezivanja ponude i potražnje za
vrijednosnim papirima

Registar vrijednosnih papira u FBiH

- vrši prenos vlasništva nad VP

- registar emitenata VP

ZBOG ČEGA KOMPANIJE EMITUJU VRIJEDNOSNE PAPIRE?

➤ Kako finansirati razvoj kompanije?

Iz dobiti (fond rezervi)

- Dovoljan iznos?

Kredit kod komercijalne banke

- Visoki troškovi (kamate, kolateral, administrativni troškovi)
- Kamate bez obzira na uspjeh investicije

Izdavanje vrijednosnih papira:

- dionice: vlasnički VP
- obveznice: dužnički VP

➤ Generalno: Izdavanje vrijednosnih papira je POVOLJNIJI NAČIN FINANSIRANJA

PRIMARNO I SEKUNDARNO TRŽIŠTE KAPITALA

- Primarno tržište kapitala
  - ❑ Kompanije izdaju (“prodaju”) vrijednosne papire investitorima
  - ❑ Izdavanje putem:
    - Javne ponude
    - Zatvorene prodaje: unaprijed poznatim kupcima (maks. 40)

- Sekundarno tržište kapitala - berza
  - ❑ Trgovina vrijednosnim papirima koji su već izdati
    - Kompanije od trgovine nemaju finansijskih efekata ali:
    - Likvidnost i dobar uspjeh na sekundarnom tržištu = mogućnost nove emisije vrijednosnih papira
  - ❑ Berza kao “barometar” poslovanja kompanija
    - Dobro upravljanje kompanijom → Dobar rezultat → Visoka cijena
    - Tržišnom cijenom se ocjenjuje kompanija od strane investitora
    - Preduslov: Transparentno poslovanje kompanije

ZBOG ČEGA INVESTITORI KUPUJU VRIJEDNOSNE PAPIRE?

Investitor sa viškom finansijskih sredstava

- Ulaganje u banke: sigurno, ali mali prinos (kamata)
- Ulaganje u vrijednosne papire: što je veći rizik, veći je i prinos
  - ❑ Ulaganje u dionice:
    - Investitor postaje SUVLASNIK kompanije
    - Učestvuje u DOBRIM ali i LOŠIM rezultatima kompanije
    - Prinos od ulaganja: dividenda i kapitalna dobit
  - ❑ Ulaganje u obveznice:
    - Investitor postaje KREDITOR kompanije
    - Dobija glavniciu + kamate
    - Prinos od ulaganja: kamate i kapitalna dobit

KO ODREĐUJE CIJENU NA BERZI?

TEORIJA: Ponuda i potražnja određuju tržišnu cijenu

CIJENA DIONICE =
fundamentalni pokazatelji +
očekivanja tržišta

POZITIVNA OČEKIVANJA

- VEĆA DOBIT, VEĆA DIVIDENDA
- POTRAŽNJA RASTE
- CIJENA RASTE

NEGATIVNA OČEKIVANJA

- MANJA DOBIT, MANJA DIVIDENDA
- PONUDA RASTE
- CIJENA PADA

KAKO ODABRATI KOMPANIJU?

- Odrediti lični odnos prema riziku
  - ❑ veći rizik ↔ veći prinos
  - ❑ veći broj emitenata u portfelju → generalno niži rizik (diversifikacija)
- Horizont ulaganja: kratkoročni, srednjoročni i dugoročni
- Kriteriji za odabir kompanije:
  - ❑ Prvi preduslov: transparentnost poslovanja kompanije
  - ❑ Likvidnost dionice
  - ❑ Da li je dionica precjenjena / podcjenjena
    - Fundamentalna analiza: analiza finansijskih koeficijenata

FUNDAMENTALNA I TEHNIČKA ANALIZA

CILJ: Utvrditi da li sada treba ulagati u određeni vrijednosni papir

➤ **Fundamentalna analiza:**

- Traži se “unutrašnja” / “prava” vrijednost dionice
  - Da li je podcjenjena ili precenjena – da li (uopšte) kupovati ili ne
  - Pretpostavka: U tržišnoj cijeni nisu sve informacije sadržane
- Analiza finansijskih izvještaja pomoću koeficijenata (ratios)
  - koeficijenti likvidnosti, profitabilnosti, efikasnosti i odnosa duga prema vlast.kapitala
  - Return on Assets (ROA), Return on Equity (ROE), Price / Earnings (P/E) .....

➤ **Tehnička analiza:**

- Poslovanje kompanije NIJE BITNO, bitni su samo TRENDOVI KRETANJA CIJENA
  - Pretpostavka: U tržišnoj cijeni su već sve informacije sadržane
- Optimalno: Koristiti fundamentalnu analizu za odabir kompanije, a tehnički analizu za odabir trenutka kupovine / prodaje dionica

OBVEZNICE – MANJE RIZIČNI VRIJEDNOSNI PAPIRI

- Sigurniji način ulaganja – različit tretman u odnosu na dionice
- Klasifikacija obveznica
  - ❑ Prema emitentu:
    - država i niži nivoi (na primjer: opštinske obveznice)
    - korporacijske
  - ❑ Prema amortizaciji:
    - jednokratna isplata glavnice na datum dospjeća
    - višekratne isplate dijelova glavnice (anuitetne obveznice)
  - ❑ Prema načinu isplate kamate
    - Diskontne obveznice: emituju se po nižoj cijeni (implicitna kamata)
    - Kuponske obveznice: polugodišnja ili godišnja isplata

GENERALNI SAVJETI KOD INVESTIRANJA...

- Ne ulagati sredstva koja su potrebna za život ili koja su planirana za druge namjene
- Ne oslanjati se na priče komšija, kolega i ostalih “rekla-kazala-stručnjaka”
  - Koristite vlastito znanje ili znanje ljudi koji su obučeni za to – investicioni savjetnici
  - Ukoliko nemate vremena da pratite tržište:
    - Uzajamni fondovi
    - Investicioni fondovi
- Špekulativno ulaganje je dozvoljeno...
  - ...ali morate imati “dobre živce”...
  - ...i morate biti spremni da izgubite cijeli ulog
- Dugoročno, ulaganje u vrijednosne papire je isplativije od štednje

GODIŠNJI PRINOSI INDEKSA I OROČENJA...

Godina	Godišnji prinos BIFX	Godišnji prinos SASX-10	Ulog od 10.000 KM u BIFX	Ulog od 10.000 KM u SASX-10	Oročenje 10.000 KM pri 6% p.a.
2002.	26,42%	-	12.642,00 KM	-	10.600,00 KM
2003.	3,29%	-	13.057,92 KM	-	11.236,00 KM
2004.	151,45%	-	32.834,14 KM	-	11.910,16 KM
2005.	23,21%	61,25%	40.454,95 KM	16.125,00 KM	12.624,77 KM
2006.	27,42%	77,10%	51.547,70 KM	28.557,38 KM	13.382,26 KM
2007.	26,96%	29,05%	65.444,96 KM	36.853,29 KM	14.185,19 KM
Ukupna zarada:			55.444,96 KM	26.853,29 KM	4.185,19 KM

INVESTIRAJTE U SVOJU BUDUĆNOST !

**SARAJEVSKA BERZA – BURZA VRIJEDNOSNIH
PAPIRA DD SARAJEVO -**

SEKTOR TRGOVINE I NADZORA

Đoke Mazalića 4/I

TEL.: +38733 / 251 463

FAX.: +38733 / 559 460

E-MAIL: almir.mirica@sase.ba

WWW.SASE.BA

